

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL.411.4.2.2023

Anna Maroszyk
Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
w Węgorzewie
ul. 3 Maja 17B, 11-600 Węgorzewo

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/510 – Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Węgorzewie, ul. 3 Maja 17 B, 11-600 Węgorzewo (dalej: PSSE).
Kierownik jednostki kontrolowanej	W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki pełniła Anna Maroszyk, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Węgorzewie (dalej: PPIS), od dnia 3 stycznia 2008 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Działania PPIS w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego.2. Działania oświatowo-zdrowotne PPIS w celu realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r. z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli. ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Wojciech Dabrowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/154/2023 z 27 listopada 2023 r.2. Rafał Dmytrenko, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/12/2024 z 8 stycznia 2024 r.

(akta kontroli str.1-5)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Pracownicy PSSE posiadali wiedzę o jednostkach podstawowej opieki zdrowotnej³ wykonujących szczepienia obowiązkowe dzieci i młodzieży oraz egzekwowali od nich wykonanie obowiązków sprawozdawczych dotyczących realizacji tych szczepień. Stwierdzono jednak, że pracownicy PSSE, w sposób niezgodny z obowiązującymi wówczas przepisami⁴ przyjmowali bezpośrednio w siedzibie PSSE od przedstawicieli jednostek POZ sprawozdania kwartalne z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, a także nie wymagali od tych jednostek załączania wykazów imiennych do kwartalnych sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych wg kart uodpornienia, co było wymagane treścią wzoru sprawozdania.

Otrzymywane od jednostek POZ sprawozdania były weryfikowane przez pracowników Sekcji Epidemiologii. Na podstawie danych w nich zawartych w PSSE sporządzono i terminowo przekazano do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej (dalej: WSS-E) wszystkie wymagane sprawozdania z realizacji obowiązkowych szczepień.

W okresie objętym kontrolą PSSE kontrolowała wszystkie jednostki POZ wykonujące obowiązkowe szczepienia ochronne dzieci i młodzieży. Stwierdzone nieprawidłowości znajdowały wyraz w wydawanych zaleceniach, których realizacja była weryfikowana w trakcie kolejnych kontroli.

PPIS podejmował prawidłowe działania w celu wyegzekwowania od rodziców i opiekunów dzieci i młodzieży obowiązku poddania ich obowiązkowym szczepieniom ochronnym. Wobec wszystkich rodziców, którzy odmawiali poddania swoich dzieci szczepieniom obowiązkowym podejmowano stosowne działania, tj. odpowiednio prowadzono rozmowy edukacyjno-informacyjne, wysyłano upomnienia, a w przypadkach bezskuteczności uprzednio podjętych działań wystawiano tytuły wykonawcze i kierowano je do organu egzekucyjnego.

PSSE rzetelnie wywiązywała się z realizacji, określonych ustawą z 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej⁵, działań oświatowo-zdrowotnych i informacyjnych. Objęto bowiem nimi zagadnienia związane z promocją obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Działania te były kierowane do zainteresowanej populacji rodziców lub opiekunów osób zobowiązanych do szczepień obowiązkowych oraz dzieci i młodzieży w sposób zapewniający ogólny dostęp do aktualnych informacji o tych szczepieniach oraz płynących z nich korzyści.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

³ Dalej: jednostki POZ.

⁴ Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych z 18 sierpnia 2011 r. (Dz. U. z 2022 r., poz. 2172), dalej: rozporządzenie z 18 sierpnia 2011 r., które obowiązywało do 30 września 2023 r. Od 1 października 2023 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych z 27 września 2023 r. (Dz. U. z 2023 r., poz. 2077), przy czym do kwartalnych sprawozdań z realizacji szczepień ochronnych za trzeci i czwarty kwartał 2023 r. należało stosować przepisy rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r.

⁵ Dz. U. z 2023 r., poz. 338, dalej: ustawa o PIS.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania PPIS w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowania w sytuacji uchylania się od niego

Opis stanu faktycznego

1.1. Na terenie powiatu węgorzewskiego świadczenia polegające na szczepieniu dzieci i młodzieży udzielały cztery jednostki POZ, tj. dwie w Węgorzewie i po jednej w Budrach i Pozezdrzu.

Jak wyjaśniła PPIS na podstawie rocznych sprawozdań MZ-54 (sprawozdanie ze szczepień ochronnych) z poszczególnych punktów szczepień dokonywano analizy procentowego wykonania szczepień ochronnych w poszczególnych jednostkach POZ oraz w całym powiecie. Analizy te były przez PSSE udokumentowane. Dane te były porównywane do stanu zaszczepienia dzieci w poprzednim roku. Próg gwarantujący populacyjną odporność był zachowany i było to zgodne z zaleceniami Warmińsko-Mazurskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (dalej: W-MPWIS). W związku z tym nie było potrzeby dokonywania innych analiz.

(akta kontroli str.6-8)

Z informacji uzyskanej w toku kontroli w PSSE wynikało, że do jednostek POZ z terenu powiatu węgorzewskiego przypisano⁷ następujące liczby dzieci i młodzieży, które powinny zostać zaszczepione⁸:

- w 2021 r.: 1021, w tym 131 w 1. r.ż., 168 w 2, 160 w 6, 178 w 10, 193 w 14 i 191 w 19.;
- w 2022 r.: 1082, w tym 120 w 1 r.ż., 147 w 2, 187 w 6, 1203 w 10, 234 w 14. i 191 w 19. r.ż.;
- w 2023 r.: 772, w tym 106 w 1 r.ż., 125 w 2, 165 w 6., 0⁹ w 10., 202 w 14 i 174 w 19. r.ż.

PSSE nie posiadała danych dotyczących liczby zaszczepionych osób w okresie objętym kontrolą. Jak wyjaśniła PPIS w sprawozdaniach kwartalnych sporządzanych przez jednostki POZ podawane były tylko ilości zużytej szczepionki i liczba podanych dawek oraz liczba kart uodpornienia w poszczególnych rocznikach. Ilość podanych dawek nie jest równa ilości zaszczepionych osób, ponieważ jedna osoba może otrzymać parę dawek różnych szczepionek.

Z analizy ww. danych¹⁰ wynikało, że wg stanu na 31 grudnia 2023 r. poprzez odmowę uchylało się od szczepień łącznie 8 dzieci¹¹, 2 osoby w 2021 r., 4 w 2022 r. i 2 w 2023 r. Dotyczyło to następujących szczepień: błonica, tężec, krztusiec – 6 dzieci, ostre nagminne porażenie dziecięce – 5 dzieci, inwazyjne zakażenie haemophilus influenzae typu b – 1 dziecko, odra, świnka, różyczka – 6 dzieci oraz streptococcus pneumonia – 3 dzieci. Natomiast zgłoszono do WSSE i wykazano liczbowo w

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Wg stanu na 31 grudnia 2023 r.

⁸ Wiek przedstawiono rocznikowo, tj. do ukończenia danego wieku w danym roku.

⁹ Wynikało z Programu szczepień ochronnych.

¹⁰ Wszystkie osoby (rodzice) uchylające się to osoby, które odmówiły szczepień.

¹¹ Spośród 15 dzieci, których rodzice w latach 2021-2023 odmówili poddania ich szczepieniom obowiązkowym, wobec rodziców wszystkich 15 dzieci PPIS podjął działania edukacyjno-informacyjne (rozmowy z rodzicami) oraz wystawił upomnienia, w wyniku czego siedmiu dzieci zostało poddanych obowiązkowym szczepieniom ochronnym. Pozostałych ośmiu dzieci pomimo ww. działań nie zostały poddane szczepieniom.

kwartalnych sprawozdaniach z realizacji szczepień odpowiednio 42/26¹², 49/36 oraz 51/32 osób odmawiających szczepień.

(akta kontroli str.7-12)

PSSE nie posiadała informacji dotyczących tzw. przypadków otrzymania przez jednostki POZ ze szpitali kart dzieci bez szczepień obowiązkowych, które nie zostały zapisane do tych jednostek przez rodziców. Jak wyjaśniła PPIS nie było obowiązku prawnego zbierania takich danych.

(akta kontroli str.13)

PPIS odnośnie osób przybyłych do Polski z innych krajów w okresie objętym kontrolą, które podlegałyby obowiązkowi szczepień nie analizowała skutków ich napływu. Jak wyjaśniła PPIS nie dysponowała takimi danymi. PPIS również nie kierowała do jednostek POZ wytycznych dotyczących postępowania z problemem szczepień dzieci przybyłych spoza granic Polski.

(akta kontroli str.7-8)

Za lata objęte kontrolą (2021-2023) sporządzono i przekazano do WSSE 30 sprawozdań z realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych, tj. trzy sprawozdania roczne MZ-54, 24 sprawozdania kwartalne, w tym 12 wg informacji zawartych w kartach uodpornienia oraz 12 – wg liczby wykorzystanych szczepionek¹³ oraz trzy sprawozdania PPIS o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz działaniach podejmowanych przez organy PIS w celu egzekwowania wykonania obowiązku szczepień ochronnych przez osoby uchylające się.

Kontrola wykazała, że:

- we wszystkich sprawozdaniach kwartalnych sporządzonych wg danych z kart uodpornień podano liczbę osób (dzieci i ich rodziców) uchylających się od szczepień, przy czym liczbę tych osób przedstawiano, uwzględniając każdorazowo dzieci i ich rodziców wykazane w sprawozdaniach za poprzednie okresy oraz ewentualne osoby, które rozpoczęły uchylanie się w bieżącym okresie sprawozdawczym. Dane o liczbie osób uchylających się (dzieci i rodziców) wykazane w kwartalnych sprawozdaniach PSSE były zgodne z sumą danych w tym zakresie wynikającą ze sprawozdań kwartalnych otrzymanych z jednostek POZ;
- we wszystkich sprawozdaniach rocznych wykazano dane wg roczników dzieci i młodzieży poniżej 20 lat, w zakresie liczby kart uodpornienia przechowywanych w jednostkach POZ, a także stanu zaszczepienia przeciw chorobom zakaźnym w danym roku, w tym przeciw gruźlicy noworodków i dzieci do 15 lat oraz w zakresie szczepień profilaktycznych;
- dane o liczbie osób uchylających się (dzieci i rodziców) zamieszczone w sprawozdaniach PPIS o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz działaniach podejmowanych przez organy PIS w celu egzekwowania wykonania obowiązku szczepień ochronnych były zgodne z danymi w tym zakresie wykazanymi w sprawozdaniach PSSE według kart uodpornienia za IV kwartał 2021 r., 2022 r. oraz 2023 r.;
- w sprawozdaniach PPIS o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz działaniach podejmowanych przez organy PIS w celu

¹² Liczba rodziców/liczba dzieci.

¹³ Sprawozdania sporządzono wg wzorów stanowiących zał. 4 i 5 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r.

egzekwowania wykonania obowiązku szczepień ochronnych wykazywano inną lub nieznaną przyczynę uchylania się od szczepień¹⁴;

- wszystkie ww. sprawozdania sporządzono i przekazano do WSSE w terminach określonych planami zasadniczych zadań PSSE.

Jak wyjaśniła PPIS, w zbiorczych sprawozdaniach kwartalnych sporządzanych przez PSSE jako osoby uchylające się wykazywane były osoby, które w danym kwartale sprawozdawczym rozpoczęły uchylanie się od obowiązkowych szczepień ochronnych, jak również te które uchylały się już wcześniej, jeżeli stan ten utrzymywał się na koniec kwartału sprawozdawczego. Takiego sposobu zapisu danych wymagano też od jednostek POZ. Było to uzasadnione treścią nagłówka wzoru sprawozdania, który wskazywał, że sprawozdanie to należało sporządzić na podstawie informacji zawartych w przechowywanych kartach uodpornienia. Dane w sprawozdaniu, powinny zatem odwzorowywać stan, wynikający z przechowywanych kart uodpornienia na koniec kwartału.

(akta kontroli str.13-34)

Sprawozdania z realizacji szczepień ochronnych - kwartalne wg zał. nr 4 i 5 do rozporządzenia w sprawie tych szczepień sporządzano ręcznie, natomiast roczne – wg formularza MZ-54 wymaganego przez Ministra Zdrowia na podstawie programu komputerowego. Dane do sprawozdań zliczano ręcznie bezpośrednio ze sprawozdań z jednostek POZ.

(akta kontroli str.14-34)

Za lata objęte kontrolą (2021-2023) otrzymano ze wszystkich jednostek POZ, które wykonywały szczepienia obowiązkowe 108 sprawozdań z realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych, tj. 12 rocznych MZ-54 oraz 96 kwartalnych¹⁵, w tym 48 wg informacji zawartych w kartach uodpornienia oraz 48 – wg liczby wykorzystanych szczepionek¹⁶. Kontrola wykazała m.in., że wszystkie sprawozdania kwartalne z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych wg kart uodpornienia i liczby szczepionek PSSE otrzymała od jednostek POZ w formie papierowej w terminach wymaganych rozporządzeniem z 18 sierpnia 2011 r. Pracownicy PSSE przyjmowali te sprawozdania bezpośrednio od pracowników jednostek POZ za pokwitowaniem, która to forma była niezgodna z § 13 i 14 ww. rozporządzenia (opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości).

(akta kontroli str.35-84)

Pracownicy Sekcji Epidemiologii PSSE weryfikowali rzetelność sprawozdań otrzymywanych od jednostek POZ. Jak wyjaśniła PPIS podczas corocznych kontroli realizacji szczepień ochronnych we wszystkich POZ-ach sprawdzano rejestry dzieci wypisanych z kontrolowanego podmiotu i dzieci przybyłych do niego. Kontrolowany był również rozchód szczepionek tzn. czy prowadzony był na bieżąco i czy zgadzał się ze stanem szczepionek w lodówce. W wybranych rocznikach sprawdzana była realizacja szczepień według Programu Szczepień Ochronnych. Ponadto do rocznego sprawozdania MZ-54 jednostki POZ dołączały listę dzieci, u których były braki w szczepieniach z podaniem przyczyny braku szczepień.

W latach 2021 – 2023 PPIS przekazywała do wszystkich jednostek POZ z terenu powiatu prowadzących obowiązkowe szczepienia dzieci i młodzieży instrukcje

¹⁴ tj. nie wskazywano takich przyczyn jak: odrębność kulturowa, religijna i etniczna, wpływ środowisk propagujących medycynę alternatywną, wpływ ruchów szczepionkowych, wcześniejszego NOP-u osoby zobowiązanej. Jak wyjaśniła PPIS rodzice dzieci niezaszczepionych nie podają przyczyn i odmawiają składania wyjaśnień. Najczęściej stwierdzali, że nie są antyszczepionkowcami i chcą zaszczepić dziecko w terminie późniejszym.

¹⁵ Wszystkie sprawozdania kwartalne otrzymane od POZ były kompletne.

¹⁶ Sprawozdania sporządzono wg wzorów stanowiących zał. 4 i 5 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r.

sporządzania kwartalnych sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych zawierające opis sposobu ich wypełniania. Ponadto przeprowadzono w latach 2022 – 2023 szkolenia dotyczące szczepień obowiązkowych dzieci i młodzieży, w których uczestniczyli pracownicy wszystkich jednostek POZ wykonujących szczepienia.

Dotyczyły one:

- omówienia najczęściej popełnianych błędów przy wypełnianiu sprawozdań,
- zmian w sposobie dokumentowania w sprawozdaniach szczepień obowiązkowych,
- zgłaszania osób uchylających się od szczepień,
- analizy wykonania szczepień obowiązkowych w 2022 r.

(akta kontroli str.7-8, 85-91)

PPIS wywiązywała się z określonego art. 12a ust. 3 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej obowiązku przekazywania Radzie Powiatu Węgorzewskiego informacji o stanie bezpieczeństwa sanitarnego powiatu za rok 2021 i 2022¹⁷, w których zawarła m.in. dane o niezrealizowaniu obowiązkowych szczepień dzieci i młodzieży¹⁸.

W informacjach tych podano, że:

- szczepienia obowiązkowe w roczniku 2021 zostały wykonane w 56,5%¹⁹, a w rocznikach starszych od 90 do 100%, przy czym wyjątek stanowiły szczepienia MMR (przeciwko odrze, śwince i różyczce) w roczniku 2016 – 90% i 2012 -93,3% (przy poziomie zalecanym 95%),
- szczepienia obowiązkowe w roczniku 2022 wykonano w 63,3%, a w rocznikach starszych od 93,6 do 100%, przy czym najgorzej wypadło szczepienie MMR w rocznikach: 2017 – 93,6% i 2021 – 93,9% (zalecano 95%).

(akta kontroli str.92-100, 147-149)

PPIS nie posiadała danych dotyczących przyczyn odmawiania zaszczepiania dzieci. Jak wyjaśniła PPIS rodzice dzieci niezaszczepionych nie podają przyczyn i odmawiają składania wyjaśnień. Najczęściej stwierdzali, że nie są antyszczepionkowcami i chcą zaszczepić dziecko w terminie późniejszym.

(akta kontroli str. 9)

PPIS w okresie objętym kontrolą nie analizowała skutków napływu obcokrajowców pod kątem szczepień obowiązkowych. Według wyjaśnień PPIS wynikało to z niedysponowania danymi w tym zakresie.

(akta kontroli str. 9)

W okresie objętym kontrolą PSSE przeprowadziła w czterech POZ 16 kontroli dotyczących realizacji i dokumentowania obowiązkowych szczepień ochronnych. W wyniku kontroli stwierdzono nieprawidłowości w trzech jednostkach POZ. Dotyczyły one m.in.:

- nieprzestrzegania terminarza szczepień ochronnych opracowanego na dany rok przez WSSE,
- nieczytelnego i niejednolitego dokonywania wpisów o dokonanych szczepieniach w dokumentacji medycznej,
- niewpisywania w kartach uodpornienia dat ważności podawanych szczepionek,

¹⁷ Informacja o stanie bezpieczeństwa sanitarnego powiatu za rok 2023 zostanie sporządzona do 29 maja 2024 r. zgodnie z Planem Pracy Rady Powiatu Węgorzewskiego.

¹⁸ PSSE nie wykorzystywała wyników ww. analiz.

¹⁹ Poziom wyszczepienia dzieci w 1 r. życia wynosił 56,6% w 2021 r., 63,3% w 2022 r. oraz 60,4% w 2023 r. Taki poziom wyszczepienia wynikał z faktu, że dzieci zarejestrowane w jednostkach POZ pod koniec roku kalendarzowego znajdowały się w systemie a nie zostały zaszczepione żadną dawką, co obniżało poziom wyszczepienia

- nieodnotowywania w dokumentacji poinformowania rodziców dzieci o zalecanych szczepieniach,
- nieprzechowywania szczepionek w profesjonalnej chłodziarce farmaceutycznej wyposażonej w awaryjny system zasilania.

Weryfikacji wykonania zaleceń pokontrolnych przez jednostki POZ PSSE dokonało w ramach kolejnych kontroli. Wszystkie zalecenia zostały zrealizowane.

(akta kontroli str.1-1-116)

Opis stanu faktycznego

1.2. W okresie objętym kontrolą PPIS podejmowała czynności w celu wyegzekwowania obowiązku zaszczepienia, tj. edukacyjno-informacyjne, wysyłała upomnienia, wystawiała tytuły wykonawcze do wszystkich rodziców lub opiekunów prawnych dzieci i młodzieży, które nie zostały zaszczepione.

Spośród 15 dzieci, których rodzice w latach 2021-2023²⁰ odmówili poddania ich szczepieniom obowiązkowym:

- wobec rodziców wszystkich 15 dzieci PPIS podjęła działania edukacyjno-informacyjne (rozmowy z rodzicami) oraz wystawiła upomnienia, w wyniku czego siedmioro dzieci zostało poddanych obowiązkowym szczepieniom ochronnym,
- w przypadku rodziców pozostałych ośmiu dzieci, które pomimo ww. działań nie zostały poddane szczepieniom PPIS wystawiła tytuły wykonawcze i skierowała je do organu egzekucyjnego z wnioskiem o wszczęcie postępowania egzekucyjnego.

W latach 2021-2023 w wyniku działań PPIS nie wszczynano postępowań egzekucyjnych na podstawie tytułów wykonawczych dotyczących rodziców dzieci niepoddanych obowiązkowym szczepieniom ochronnym. W badanym okresie wszystkie tytuły wykonawcze były przekazywane W-MPWIS na mocy porozumienia z dnia 10 lutego 2014 r. zawartego pomiędzy Wojewodą Warmińsko-Mazurskim, a W-MPWIS w Olsztynie. Porozumienie dotyczyło prowadzenia spraw z zakresu egzekucji administracyjnej obowiązków o charakterze niepieniężnym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego dotyczących poddania się przez dzieci obowiązkowym szczepieniom ochronnym²¹. Do 25 stycznia 2024 r. nie zostały podjęte przez W-MPWIS w Olsztynie działania w celu wyegzekwowania wykonania obowiązku szczepień ochronnych. W piśmie skierowanym 26 stycznia 2024 r. do PPIS w Węgorzewie, W-MPWIS w Olsztynie wyjaśnił, że zgodnie z zaleceniami Głównego Inspektora Sanitarnego²² (dalej GIS) działania pracowników WSS-E skierowane były głównie na zapobieganie i zwalczanie COVID-19 w związku czym organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nie podejmowały działań w celu egzekwowania wykonania obowiązku szczepień ochronnych.

(akta kontroli str.117-118)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Pracownicy PSSE przyjmowali bezpośrednio od pracowników jednostek POZ sprawozdania kwartalne z obowiązkowych szczepień ochronnych. Było to niezgodne z § 13 i 14 rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r., które stanowiły m.in., że ww. kwartalne sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych przekazywane są przez osoby przeprowadzające obowiązkowe szczepienia ochronne państwowemu powiatowemu

²⁰ Tj. dziewięćdziesięciu dzieci w 2021 r., czworo w 2022 r., dwoje w 2023 r.

²¹ Dz. Urz. Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 2014 r., poz. 927.

²² Pismo z dnia 10 października 2020 r. znak:GIS.72.1.2020.

inspektorowi sanitarnemu za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo listem poleconym. Sytuacja ta dotyczyła wszystkich sprawozdań kwartalnych za lata 2021 – 2023 złożonych przez jednostki POZ. PPIS wyjaśniła, że przyjmowanie sprawozdań bezpośrednio od pracowników dawało możliwość weryfikacji na bieżąco poprawności zawartych w nich danych, ponadto połowa placówek POZ znajdowała się w tym samym budynku co PSSE.

2. PSSE nie egzekwowała od jednostek POZ załączania do kwartalnych sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych wg informacji zawartych w kartach uodpornienia, imiennych wykazów osób uchylających się, co było wymagane treścią wzoru sprawozdania określonego w zał. 4 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. – rubryka „Liczba osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, których imienny wykaz dołączono do sprawozdania.” Sytuacja dotyczyła wszystkich sprawozdań kwartalnych wg informacji zawartych w kartach uodpornienia otrzymanych z jednostek POZ za okres od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r.

Jak wyjaśniła PPIS, w kwartalnych sprawozdaniach, składanych przez pielęgniarki z punktów szczepień, z obowiązkowych szczepień ochronnych wg informacji zawartych w kartach uodpornienia przechowywanych przez składającego sprawozdanie podawana jest liczba dzieci, których rodzice uchylają się od obowiązku poddania dziecka obowiązkowym szczepieniom ochronnych. Nie wymagano dołączania imiennego wykazu osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych. Informacje o dzieciach, których rodzice uchylają się od obowiązku szczepień ochronnych wraz z danymi rodziców przekazywane są z Punktów szczepień do PSSE na bieżąco w wersji papierowej. PPIS prowadziła rejestr wszystkich osób z powiatu uchylających się od szczepień ochronnych. W ww. sprawozdaniu zbiorczym (dane z całego powiatu), sporządzanym przez PPIS i przesyłanym do WSSE podawana była również liczba osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz dodatkowo liczba dzieci niezaszczepionych. Przesyłanie imiennych list nie było wymagane.

(akta kontroli str. 9, 35-67, 119)

Należy wskazać, że obowiązujące obecnie rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych z dnia 27 września 2023 r. dopuszcza przekazanie sprawozdań kwartalnych z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych również w postaci papierowej m.in. za pokwitowaniem w siedzibie powiatowej stacji sanitarno-epidemiologicznej. Wprowadza ono ponadto inny niż dotychczasowy sposób wykazywania osób uchylających się od szczepień obowiązkowych.²³

OCENA CZĄSTKOWA

W PSSE posiadano wiedzę o jednostkach POZ wykonujących szczepienia obowiązkowe dzieci i młodzieży oraz egzekwowano od nich, wykonanie obowiązków sprawozdawczych dotyczących realizacji tych szczepień. Kontrola wykazała jednak, że pracownicy PSSE, w sposób niezgodny z rozporządzeniem z 18 sierpnia 2011 r., przyjmowali bezpośrednio w siedzibie PSSE od przedstawicieli jednostek POZ sprawozdania kwartalne z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, a także nie wymagali od tych jednostek załączania do kwartalnych sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych wg kart uodpornienia wykazów imiennych, co było wymagane treścią wzoru sprawozdania.

²³ Stosownie do §17 rozporządzenia z 27 września 2023 r. informacje w tym zakresie powinny zostać ujęte w raportach o przypadkach niewykonania obowiązkowych szczepień ochronnych sporządzanych i przekazywanych do państwowego powiatowego inspektora sanitarnego w terminie 30 dni od zakończenia kwartału.

Otrzymywane od jednostek POZ sprawozdania były weryfikowane, a na ich podstawie sporządzono i przekazano do WSSE wymagane sprawozdania zbiorcze z realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych.

Prawidłowo realizowano działania zmierzające do wyegzekwowania od rodziców i opiekunów dzieci i młodzieży poddania ich obowiązkowym szczepieniom ochronnym.

OBSZAR

2. Działania oświatowo-zdrowotne PPIS w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2021 - 2023 PPIS, realizując zadania określone art. 6 pkt 1, 2 i 4 ustawy o PIS, podejmowała działania oświatowo-zdrowotne w zakresie promocji obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Polegały one na:

- zamieszczaniu na stronie internetowej PSSE informacji dotyczących obowiązkowych szczepień ochronnych (na terenie powiatu węgorszewskiego w okresie od 26 kwietnia 2022 r. do 26 kwietnia 2023 r.),
- publikacji postów dotyczących szczepień ochronnych w mediach społecznościowych PSSE – Facebook (na terenie powiatu węgorszewskiego w okresie od 26 kwietnia 2022 r. do 29 września 2023 r.),
- przesyłaniu informacji na temat szczepień ochronnych do placówek oświatowych (przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe) oraz lokalnych urzędów (Urząd Miasta i Gminy w Węgorzewie, Starostwo Powiatowe w Węgorzewie, Urząd Gminy Pozezdrze) w celu dalszego rozpowszechnienia (na terenie powiatu węgorszewskiego w okresie od 16 sierpnia 2021 r. do 26 kwietnia 2022 r.),
- prowadzeniu zajęć edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży (szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe) na temat szczepień ochronnych, w tym szczepień obowiązkowych. Edukację prowadzono w trzech szkołach podstawowych oraz jednej szkole ponadpodstawowej i objęto nią 874 uczniów tych szkół (na terenie powiatu węgorszewskiego w okresie od 11 października 2021 r. do 16 września 2022 r.),
- organizowaniu punktów promocji zdrowia podczas lokalnych imprez masowych. W stoiskach zorganizowanych przez PSSE wszyscy zainteresowani otrzymywali poradnictwo w zakresie zapobiegania występowania chorób, w tym znaczenia szczepień ochronnych – 10 stoisk edukacyjnych (w okresie od 23 sierpnia 2021 r. do 2 września 2023 r.).

Ocenianie działalności oświatowo-zdrowotnej prowadzonej m.in. przez środki masowego przekazywania, podmioty lecznicze oraz inne podmioty, instytucje i organizacje, a także udzielanie im pomocy w prowadzeniu tej działalności nie był realizowany przez PPIS, bo jak wyjaśniała PPIS ocenianie zagadnień związanych z obowiązkowymi szczepieniami dzieci i młodzieży nie było ujęte w zakresie działalności oświaty zdrowotnej PSSE.

W okresie objętym kontrolą PPIS nie prowadziła działań edukacyjno-zdrowotnych skierowanych do obcokrajowców, ponieważ nie dysponowała danymi odnośnie takich osób.

(dowód: akta kontroli str. 120-142)

2.2. PPIS w okresie objętym kontrolą:

- nie opracowała programów oraz planów działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej uwzględniających problematykę obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży;

- nie przekazała ich do realizacji podmiotom leczniczym w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej;
- nie kontrolowała realizacji tych programów i planów.

Jak wyjaśniła PPIS ogólne kierunki działania powiatowych inspekcji sanitarnych ustala GIS. W związku z tym PPIS nie opracowała programów i planów dotyczących obowiązkowych szczepień ochronnych, które były przekazywane do realizacji podmiotom leczniczym. Plany zasadniczych zadań PSSE były opracowywane na podstawie szczegółowych wytycznych GIS i nie ma w nich ujętych programów dotyczących obowiązkowych szczepień ochronnych. W obszarze dotyczącym obowiązkowych szczepień ochronnych PPIS prowadziła (wg. ustalonego harmonogramu) nadzór nad realizacją Programu Szczepień Ochronnych (dalej: PSO) i Wojewódzkiego Terminarza Szczepień Obowiązkowych przez jednostki POZ, działania w celu wyegzekwowania obowiązku szczepień, postępowania w stosunku do osób uchylających się od obowiązkowych szczepień, oszacowywała zapotrzebowania na zakup przez Ministerstwo Zdrowia szczepionek na potrzeby realizacji obowiązkowych szczepień zgodnie z PSO oraz sprawowała nadzór nad stanami magazynowymi szczepionek i realizowała dystrybucję szczepionek.

(akta kontroli str.143-146)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

PSSE, stosownie do wymogów ustawy o PIS, rzetelnie prowadziła działania oświatowo-zdrowotne i informacyjne, obejmując nimi zagadnienia związane z promocją obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Działania te były kierowane do rodziców lub opiekunów osób zobowiązanych do szczepień obowiązkowych oraz dzieci i młodzieży w sposób zapewniający ogólny dostęp do aktualnych informacji o tych szczepieniach oraz płynących z nich korzyściach.

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Ze względu natomiast na zmianę stanu prawnego dotyczącą sposobu przekazywania sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych oraz danych o osobach uchylających się Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od sformułowania wniosków w tym zakresie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Olsztyn, 15 marca 2024 r.

Kontroler
Wojciech Dąbrowski
Specjalista kontroli
państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Olsztynie
Dyrektor
z up.
Piotr Wanic
Wicedyrektor

.....
podpis